

במדבר פרק יב

(א) ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הפשית אשר לקח פי אשה כשית לקח: (ב) ויאמרו החק אך במשה דבר יקנך הלא גם בנו דבר וישמע יקנך: (ג) והאיש משה <ענו> עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה: (ד) ויאמר יקנך פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם: (ה) ויכד יקנך בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם: (ו) ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יקנך במראה אליו אתנדע בחלום אדבר בו: (ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא: (ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמנת יקנך וביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה:

רש"י

(א) **ותדבר** - אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר (בראשית מב, ל) דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר (בראשית יט, ז) ויאמר אל נא אחי תרעו, (במדבר יב, ו) ויאמר שמעו נא דברי, כל נא לשון בקשה: **ותדבר מרים ואהרן** - היא פתחה בדבור תחילה, לפיכך הקדימה הכתוב תחלה, ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה, רבי נתן אומר, מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה, כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו, כך נענשה, קל וחומר למספר בגנותו של חברו: **האשה הכשית** - מגיד שהכל מודים ביפיה, כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי: **כושית** - בגימטריא יפת מראה: **על אדות האשה** - על אודות גירושיה: **כי אשה כשית לקח** - מה תלמוד לומר, אלא יש לך אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא ביפיה, אבל זאת נאה בכל: **האשה הכשית** - על שם נוייה נקראת כושית כאדם הקורא את בנו נאה כושי, כדי שלא תשלוט בו עין רעה: **כי אשה כשית לקח** - ועתה גרשה: (ב) **הרק אך** - עמו לבדו דבר ה': **הלא גם בנו דבר** - ולא פרשנו מדרך ארץ: (ג) **ענו** - שפל וסבלן: ... (ו) **שמעו נא דברי** - אין נא אלא לשון בקשה: **אם יהיה נביאכם** - אם יהיו לכם נביאים: ה' **במראה אליו אתנדע** - שכינת שמי אין נגלית עליו באספקלריא המאירה אלא בחלום וחזיון: (ח) **פה אל פה** - אמרתי לו לפרוש מן האשה. והיכן אמרתי לו, בסיני (דברים ה, כז) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמוד עמדי: **ומראה ולא בחידות** - מראה זה מראה דבור, שאני מפרש לו דבורי במראת פנים שבו ואיני סותמו לו בחידות, כענין שנאמר ליחזקאל (יחזקאל יז, ב) חוד חידה וגו', יכול מראה שכינה, תלמוד לומר (שמות לג, כ) לא תוכל לראות את פני: **ותמנת ה' ביט** - זה מראה אחרים, כענין שנאמר (שמות לג, כג) וראית את אחורי: **בעבדי במשה** - אינו אומר בעבדי משה, אלא בעבדי במשה, בעבדי אף על פי שאינו משה, במשה אפילו אינו עבדי, כדאי הייתם לירא מפניו, וכל שכן שהוא עבדי ועבד מלך מלך, היה לכם לומר אין המלך אוהבו חנם. ואם תאמרו איני מכיר במעשיו, זו קשה מן הראשונה:

רשב"ם

(א) [ה] **כושית** - שהיא ממשפחת חם: **כי אשה כושית לקח** - כדכתיב בדברי הימים דמשה רבנו שמלך בארץ כוש ארבעים שנה ולקח מלכה אחת ולא שכב עמה כמו שכתוב שם, והם לא ידעו כשדיברו בו שלא נזקק לה. זהו עיקר פשוטו. שאם בשביל צפורה דיברו, מה צורך לפרש כי אשה כושית לקח? וכי [עד] עתה לא ידענו כי צפורה מדיינית היא? ועוד תשובה כי לא היתה כושית כי כוש מבני חם הוא, ומדיין מבני קטורה אשר ילדה לאברהם: (ב) **ויאמרו הרק אך במשה [וגו']** - כלומר עוד זאת אמרו על משה במה יכול להתפאר עלינו הלא גם בנו דבר [י"י] לישראל: **בנו** - על ידינו:

אבן עזרא

(א) **ותדבר מרים** - היא דברה, גם אהרן הסכים או החריש, על כן נענשו. וטעם **ותדבר** עם בי"ת דרך גנאי, כמו וידבר העם באלהים (במדבר כא, ה). גם ימצא לשבח, גם בדרך נבואה. יש אומרים, כי משה מלך על כוש ולקח כושית, והמתרגם אמר, שפירתא. וטעמו - לשון כבוד, כאשר יקראו הישמעאלים לזפת הלבן. גם אנתנו נקרא העור סגי נהור, והנה לא יתכן שנקרא שם, שהוא לשבח, להפכו לגנאי. וי"א, כי כוש בן ימיני הוא שאול, וכן הלא כבני כושיים (עמוס ט, ז), וכבר פירשתי. והישר בעיני שזו הכושית היא צפורה, כי היא מדינית, ומדיניים הם ישמעאלים, והם דרים באהלים, וכן כתוב ירגזון יריעות ארץ מדין (חבקוק ג, ז). ובעבור חוס השמש אין להם לבן כלל, וצפורה

היתה שחורה ודומה לכושית. וטעם **כי אשה כושית לקח** - זה הדבור שדברה מרים. ומה נכבד דברי קדמונינו שאמרו על הזקנים: אשריהם ואוי לנשיהם. והנה חשדו משה כי לא נמנע לשכב עם צפורה רק בעבור שאינה יפה: (ב) **ויאמרו הרק אך במשה** - הביאה ראייה, כי לא עשה זה לקדושת השם, כי הם היו נביאים, ואין המשכב אסור להם. הרק אך - והאחד יספיק, רק הוא דרך צחות, כמו המבלי אין קברים (שמות יד, יא). **וישמע ה'** - ואם דברו בסתר: (ג) **ענו מאד** - במשקל ישלוי. והטעם, שלא בקש גדולה על אחיו:

במדבר פרק י"א

(יד) לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני: (טו) ואם פכה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי: פ
(טז) ויאמר יקנק אל משה אספה לי שבועים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושתריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך: (יז) וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך: ...
(כו) וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלקד ושם השני מידד ותנח עליהם הרוח והמה בכתבים ולא יצאו האלה ויתנבאו במחנה: ...
(כט) ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם יקנק נביאים כי יתן יקנק את רוחו עליהם:

רש"י

(טז) **אספה לי** - הרי תשובה לתלונתך שאמרת לא אוכל אנכי לבדי. והזקנים הראשונים היכן היו, והלא אף במצרים ישבו עמהם, שנאמר (שמות ג, טז) לך ואספת את זקני ישראל, אלא באש תבערה מתו. וראויים היו לכך מסיני, דכתיב (שמות כד) ויחזו את האלהים, שנהגו קלות ראש, כנושך פתו ומדבר בפני המלך. וזהו (שם) ויאכלו וישתו, ולא רצה הקב"ה ליתן אבלות במתן תורה ופרע להם כאן: **אשר ידעת כי הם וגו'** - אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם, שנאמר (שמות ה, יד) ויכו שוטרי בני ישראל, עתה יתמנו בגדולתן כדרך שנצטערו בצרתן: **ולקחת אותם** - קחם בדברים, אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום: **והתיצבו שם עמך** - כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדולה וכבוד ויאמרו חביבין אלה שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקב"ה: (יז) **וירדתי** - זו אחת מעשר ירידות הכתובות בתורה: **ודברתי עמך** - ולא עמהם:

שפת אמת לפרשת בהעלותך - שנת תרנ"ו

בפסוק לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן. וקשה לאו רישא סיפא דהיכן נזכר חסרון אמונה בשאר נביאים ברישא. אכן הענין הוא דכל הנביאים היו צריכין להשתנות בעת הנבואה ע"י התפשטות הגשמיות ונעשין כברי' חדשה כדאיתא כשהי' הנבואה שורה עליהם פניהם מאירים כלפידים כו'. א"כ אין הנבואה דבוקה בעצם בהם. אבל במשה רבינו ע"ה אדרבא כשהוצרך לדבר עמהם הושם לפניו מסוה והוצרך להשתנות בהתלבשות. וכשהנבואה דיברה בו הי' בעצם תבניתו כמ"ש פה אל פה אדבר. וזה נקרא נאמן. ולכן הם לא הוצרכו לפרוש מנשותיהם כמו מרע"ה כדאיתא משה משה אין בו פסוק שמשלמטה הוא משה שלמעלה איש אלקים. אבל שאר נביאים רק בשעת הנבואה הי' להם דביקות בשורשם שלמעלה:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.